

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Nuorten monialaisten matalan kynnyksen palveluiden vahvistaminen on tärkeää. Ohjaamotoiminnan korostaminen Vanupossa nähdään hyvänä. Nuorten kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että kunnissa on tarjolla nuorille nimenomaisesti suunniteltuja ja kohdennettuja palveluita. Matala kynnyks ja helposti lähestyttävyyys tarkoittaa nuorelle eri asiaa kuin esimerkiksi kolmekymppiselle tai keski-ikäiselle. Jos palvelusta tehdään aikuisväestölle ja suurimmalle osalle kansasta helposti lähestyttävä, päädytään helposti tilanteeseen, jossa se ei ole enää nuorille matalan kynnyksen palvelua. Silloin ollaan taas tilanteessa, jossa oltiin ennen kuin ohjaamoja alettiin alkujaan perustamaan. Tämä vaara olisi syytä tunnustaa ja palveluiden priorisoinnissa tulisi huomioida heikoimmassa asemassa olevat, eli nuoret. Nuorisotyöllisellä työotteella toteutetut ohjaamopalvelut ovat nuorille helposti lähestyttäviä. Olisi toivottavaa, että tämä artikuloitaisiin selkeästi Vanupossa.

Näemme hyvänä pyrkimyksenä edistää oppivelvollisuuden suorittamista pajatoiminnassa. Onni-toiminnan vahvistaminen on myös hyvä linjaus. Olisi kuitenkin toivottavaa, jos sitä konkretisoitaisiin siten, että Onni-toimintaa tulisi olla mahdollista saada live-palveluna kaikissa ohjaamoissa.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Digitaalinen maailma on nuorten arkipäivää tänä päivänä ja myös tulevaisuudessa. Mielekkään vapaa-ajan määrittelyminen liikunnaksi tai kulttuuriharrastukseksi on suppea ja rajaava näkemys. Monien nuorien mielestä esimerkiksi digitaalinen pelaaminen on useiden nuorien mielekäästä vapaa-ajan viettoa ja laajemmassa katsannossa se täyttää monin tavoin ”hyvän harrastuksen määreet” esimerkiksi sosiaalisena toimintana ja kaverisuhteiden mahdollistajana ja niitä syventävänä toimintana.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Nuoriso- ja jengirikollisuuteen liittyvissä toimenpiteissä osallisuuden lisääminen todetaan hyvin lyhyesti, vaikka heikko osallisuuden kokemus on aivan ensiarvoisen keskeinen juurisyy rikolliseen toimintaan päätymiseen. Sen sijaan ns. koviin toimiin on löydetty enemmän sisältöä. Mikäli ihminen kokee olevansa merkittävä toimija suomalaisessa yhteiskunnassa ja omassa asuinympäristössään, hänelle ei tule tarvetta lähteä hakea tunnustusta ja hyväksyntää yhteiskunnan ulkopuolelta, esimerkiksi järjestäytyneestä rikollisuudesta.

Vuoden 2023 Nuorisobarometrissä oli aiheena resilienssi. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena nousi esiin että kaverisuhteet ovat useimmille nuorille keskeisin resilienssiä vahvistava seikka. Samoin tutkimuksessa oli havaittu, että koronavuosien suurin negatiivinen seuraus oli kaverisuhteiden heikentyminen. Nuorien ystävyyssuhteiden vahvistaminen tai kaverisuhteiden merkitys ei näy Vanupossa. Tämä on siinäkin mielessä huomionarvoista, että kaverisuhteiden vahvistaminen on suomalaisen nuorisotyön kovaa ydintä ja keskeisiä tavoitteita perinteisesti ja tällä hetkellä. Tämä tutkittuun tietoon perustuva näkökulma olisi ollut loogista nostaa esiin myös alan keskeisimmässä dokumentissa, nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa.

Somen toimintalogiikan ym. medialukutaitoihin liittyvien sisältöjen huomioiminen on hyvä ja tärkeä nosto.

Nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset

Nuorisotyön todetaan olevan kasvatuksellista toimintaa. Samoin mainitaan ammatillisen koulutuksen saaneet nuorisotyöntekijät. Näemme positiivisena että nämä seikat on todettu Vanupossa. Samoin kohderyhmän ikärajaus on askel hyvään suuntaan.

Kunnallisen nuorisotyön kehittäminen ja vahvistaminen -prosessi -kirjaus herättää kysymyksiä. Kuka määrittelee mitä kunnallisen nuorisotyön tulee olla? Kunnat rahoittavat suurimman osasta nuorisotyöstä itse ja siten kunnallisen nuorisotyön tulevaisuuden kannalta ratkaisevaa on a) mikä kunnan (talous)tilanne kokonaisuudessaan on, b) miten kunta/kuntalaiset/kunnan nuoret kokevat nuorisotyön palvelevan heidän tarpeitaan. Kunnallisen nuorisotyön tulee palvella kuntalaisia lähipalveluna, paikallisten nuorten tarpeista ja toiveista ammentaen. Kunnallisen nuorisotyön kehittämistyön tulee lähteä näistä lähtökohdasta. Jotta ei päädytä tosiasiallisesti heikentämään kunnallisen nuorisotyön asemaa siellä missä työ konkreettisesti tehdään, kunnalliseen työhön toteutettavat kehittämistoimet tulee olla kuntalähtöisiä, kuntien tarpeista tehtyjä ja kuntien nuorisopalveluiden tulee olla prosessissa avainasemassa.

Yhteisöllisen nuorisotyön aluekoordinaatiota on kirjattu Vanupoon. Se, mitä roolia sille on tulevaisuudessa kaavailtu, jää auki. Suomessa perusnuorisotyö tapahtuu valtaosin kuntien toimesta. Jotta aluekoordinaatio voi onnistua ja sillä voidaan saada kehitystyötä aikaiseksi, sen tulee toimia

kuntien vahvalla mandaatilla. Kunnat rahoittavat käytännössä perusnuorisotyön ja kuntien linjauksista on kiinni miten kunnallinen nuorisotyö voi Suomessa. Kuntiin valitaan rekrytointiprosesseissa parhaat mahdolliset osaajat työntekijöiksi, suunnittelijoiksi ja esihenkilöiksi. Kunnat ovat kehittäneet nuorisotyötään kaiken aikaa ja kehittävät sitä jatkossakin, kuntien ja kuntien nuorten tarpeista ja lähtökohdista. Suomalaisessa yhteiskunnassa kunnan ylintä päätäntävaltaa käyttää kunnanvaltuusto. Kunnallisen työn linjaaminen ja kehittäminen ei voi tapahtua kuin toiminnan resursseista vastaavaan ja sille laissa määritellyn demokraattisen hallintojärjestelmän mandaatilla. Mikäli kuntalaiset ja heitä edustavat kunnanvaltuutetut eivät koe saavansa vastinetta kuntalaisten verorahoille, on syytä olla huolissaan kunnallisen nuorisotyön (perusnuorisotyön) tulevaisuudesta.

Lappeenrannassa on kehitetty yhteisölliseen nuorisotyöhön paikallisesti sopivaa työn laatua ja vaikuttavuutta kuvaavaa arviointimenetelmää, dokumentointia ja mittareita. Arviointi perustuu Lappeenrannan nuorisotyön perussuunnitelmaan NUPSiin. Työn tavoitteet on avattu NUPSiin ja nuorisotyön tuloksellisuutta arvioidaan johdonmukaisesti NUPSiin kuvattuihin tavoitteisiin peilaten. Arviointimenetelmään liittyvä tiedonkeruu määrällisten tietojen ja laadullisten kyselyjen kautta toteutetaan Kompassi -järjestelmällä. Sieltä saatavia tietoja raportoidaan tunnuslukuina kunnalliseen päätöksentekoon. Vastaavia tietoja ei saada nuoDo järjestelmästä, joten Lappeenranta ei ole nähnyt tarpeellisuutta sen käyttämistä. Vanupossa oleva kirjaus nuoDoon liittyen antaa ymmärtää, että kuntien tulisi alkaa käyttää sitä. On kyseenalaista voiko näin linjata. Mikäli nuoDon käyttö tulisi pakolliseksi, se ainoastaan lisäisi työmäärää tuomatta mitään lisäarvoa paikallisen toiminnan kehittämiseen. Mikäli tiedonkeruu valtion suuntaan tulee tehdä aiemmista tavoista poiketen jollain uudella järjestelmällä, tämä voitaisiin toteuttaa tekemällä tarvittavat tiedonsiirrot rajapintojen kautta esim. Kompassista nuoDoon.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Tiedon tuottaminen tiedolla johtamisen tueksi. Suurimman osan suomessa päivittäin tehtävästä nuorisotyöstä toteuttavat kunnat omilla resursseillaan, omilla ammatillisesti koulutetuilla työntekijöillään ja esihenkilöillään. Mikäli ollaan kehittämässä tiedontuotantoa kunnallisen nuorisotyön johtamisen tueksi, olisi tärkeää, että kunnat olisivat tässä prosessissa avainroolissa, sillä kunnat tietävät mitä heidän tulee nuorisotyössä tehdä oman kuntansa strategian toteuttamiseksi ja millä tavoin heidän omaa toimintaansa tulisi arvioida ja raportoida. Esimerkiksi Lappeenrannan nuorisotoimi on laatinut oman nuorisotyön perussuunnitelman NUPSin, hyväksyttänyt sen poliittisessa päätöksenteossa, kehittänyt NUPSin toteutumisen arviointiin perustuvan arviointimenetelmän ja hyödyntää siitä saatavaa tietoa perustoimintansa kehittämiseen ja raportoinnissaan kunnalliseen päätöksentekoon.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Vanupo on nuorisoalan keskeinen dokumentti, toimintaa kuvaava ja ohjauksellinen asiakirja. Tässä luonnoksessa ammatillinen nuorisotyö on selvästi pienemmässä roolissa kuin aiemmissa vastaavissa. Suomalainen nuorisotyö on koko maailman mittakaavassa erityisen laadukasta ja ammattimaista.

Nuorisotyö ja etenkin kunnallinen nuorisotyö on keskeinen peruspalvelu. Kunnallinen nuorisotyö on suomalaisen nuorisotyön moottori, joka luo pohjaa nuorten ja myös kaupunginosien hyvinvoinnille. Tässä Vanupossa korostuu nuorisopoliittisten tavoitteiden ja toimenpiteiden osuudessa perinteistä nuorisotyötä enemmän muiden alojen tekemä työ, esimerkiksi (lasten)kulttuurityö ja hyvinvointialueiden vastuulla olevien palvelut. Se että alan politiikkaohjelma näyttää sivuuttavan (kunnallisen) nuorisotyön tässä osiossa monin paikoin, on huomionarvoista.

Ohjelma sisältää hyvin eri kokoisia asioita ja toimenpiteitä. Osin liikutaan hyvin yleisellä tasolla ja vastaavasti toisessa kohdassa on kerrottu hyvin yksityiskohtaisesti mitä toimenpiteitä tulee tehdä. On hyvin vahva kannanotto nostaa esimerkiksi yksittäisen kulttuuriharrastuksen muoto valtion nuorisotyön politiikkaohjelman erityisen toivottavana toimenpiteenä. Paitsi että kyse on mittaluokaltaan epäsuhtaiselta kirjauksesta moneen muuhun verrattuna, on myös monia muita hyviä harrastuksia ja nuorisotyön muotoja, joilla on hyviä vaikutuksia nuoren ihmisen elämään ja kasvamiseen. Niiden puolestapuhujat eivät kenties ole saaneet mahdollisuutta tai eivät ole ymmärtäneet tuoda omia kantojaan riittävän voimallisesti mukaan valmisteluun. Minkä tahansa harrastuksen tai toiminnan vaikuttavuus riippuu aina myös hyvin paljon nuoresta, siitä mikä sopii kenellekin.

Yleisenä huomiona todettakoon myös, että jo useamman vuoden ajan toteutuneiden alhaisten syntyvyyslukujen vaikutusta nuorisoalaan ei mitenkään huomioida tai ennakoita. Vuonna 2012 syntyi yli 58 000 lasta. Vuonna 2030 saavuttaa ydinkohderyhmän alaikärajan 12 vuotta 2018 syntyneet, joita syntyi 47 000. Vuonna 2022 syntyi enää 44 000 lasta. 2030 -luvun Suomessa nuorisoikäisten määrä on pudonnut n. 20-25% tämänhetkisestä, ehkä enemmänkin. Tämä näkyy väistämättä eri tavoin palveluissa ja palveluiden tarpeessa. Kunnat joutuvat tekemään muutoksia palvelurakenteisiin ja tällaisissa muutosprosesseissa olisi tärkeää huomioida nuorten hyvinvoinnin turvaaminen, myös valtion politiikkaohjelmien toimesta. Vaikka nuorten määrän väheneminen ei vielä dramaattisesti realisoidu toiminnassa olevien nuorten määrässä tämän Vanupon aikana, mutta siihen liittyvät sopeuttamistoimet todennäköisesti realisoituvat.

Hölkki Kimmo
Lappeenrannan kaupunki - Nuorisotoimi